

MONDROS ATEŞKES ANLAŞMASININ UYGULANMASI VE İLK İŞGALLER

İtilaf Devletleri Mondros Ateşkes Antlaşmasının hemen sonrasında I. Dünya Savaşı sırasında kendi aralarında yaptıkları gizli paylaşma planlarını ortaya çıkarmışlar ve işgal faaliyetlerine başlamışlardır. İtilaf Devletleri Mondros Ateşkes Antlaşmasının 7'inci maddesini çıkarları doğrultusunda yorumlamışlar ve yapılan bütün işgalleri bu maddeye dayandırmışlardır.

Mondros Ateşkes Antlaşmasının Maddeleri

Wilson beyannamesinin Osmanlı Devleti'ni ilgilendiren 12'inci maddesinin "Türklerle meskun kısımlara itirazsız bir hakimiyet teslim edileceğinin ifade edilmesi" etkisi sonucunda, 30 Ekim 1918 tarihinde imzalanan Mondros Ateşkes Antlaşmasının maddeleri, Osmanlı Devleti'nin fiilen sona erdiğini göstermiştir.

Çok ağır ve tek taraflı hazırlanan bu antlaşmanın 25 maddesi; antlaşma devletlerinin Osmanlı topraklarını ele geçirmek için yaptıkları işgaller ve zulümlere, dünya nezdinde hukuka uygunluk boyutu kazandırmıştır. İşgalci devletler yaptıkları her türlü haksız faaliyetleri Mondros Mütarekesine bağlamıştır.

Mondros Ateşkes Antlaşmasının İmzalanma Nedenleri

Mondros Ateşkes Antlaşması Türk tarihinin kara bir lekesi olarak 30 Ekim 1918 tarihinde imzalanmıştır. Ordunun savaş gücünü kaybettiğine inanan Osmanlı yönetimi, bu ateşkes antlaşmanın bir an önce imzalanması gerektiğini düşünmüştür. Limni Adası'nın Mondros limanında Agememnon Zırhlısında, Bahariye Nazırı (Deniz Kuvvetleri Bakanı) Rauf Orbay Bey ve İngiliz Amirali Caltrophe (Kaltrop) başkanlığında imzalanan, 25 maddelik bu antlaşma ile Osmanlı Devleti I. Dünya Savaşı'ndan çekilmiştir.

16 Ekim 1918 tarihinde Meclis-i Mebusan'da Kurmay Nuri Bey konu ile ilgili olarak "Maatteessüf gördük ki, 1.5 milyon askere mukabil bütün memaliki Osmaniyenin müdafaası için yalnız 72 bin tüfek mevcuttur. Memleketimizin hiçbir noktasını müdafa edecek kuvve-i kafiye yoktur. Bir avuç eşkiya bile memleketi itila edecek haldedir." diyerek bu antlaşmanın zorunlu olduğunu savunmuştur.

Mondros Ateşkes Antlaşmasının Sonuçları

30 Ekim 1918 tarihinde imzalanan Mondros Ateşkes Antlaşması; Osmanlı Devleti'nin mevcudiyetine kasteden, fiili varlığını tamamıyla sona erdiren, Türk tarihini açısından çok önemli bir yere sahip, oldukça ağır hükümleri olan bir ateşkes antlaşması olarak tarihteki yerini almıştır.

Sadece Osmanlı Devleti'nin yıkılması değil, Türk milletinin de idam hükmü mahiyetinde olan Mondros Ateşkes Antlaşması'nın çok ağır hükümler içermesi; asıl barış antlaşmasının ne kadar ağır şartlarının olacağını da açıkça göstergesi olmuştur.

Yapılan bu antlaşma sonucunda Türk halkının kurtuluşunun milli mücadele ile olacağı anlaşılmış, Osmanlı topraklarında yaşayan Türkler işgallere karşı çıkıp vatanını sonuna kadar savunmak için canlarını hiçe saymışlardır.

OSMANLI DEVLETİ'NDE FİKİR AKIMLARI

Osmanlı Devleti'nin son zamanlarında ülke parçalanmaya ve dağılmaya doğru giderken bu kötü gidişi önlemek amacı ile bir takım çözüm yolları ve kurtuluş çareleri ortaya atılmaya başlanmıştır. Bunlardan bazıları uygulama şansı bulmuş, bazıları ise sadece düşünce bazında kalmıştır. İslamcılık ve Osmanlıcılık tarihteki yerlerini alırken, Türkçülük ve Batıcılık Türkiye Cumhuriyeti'nin iki temel esası olmuştur. Osmanlı Devleti'nin son dönemlerinde yapılan fikir tartışmaları ve gerçekleşen uygulamalar Cumhuriyet Türkiye'si için önemli bir tecrübe kaynağı olmuştur.

1.1. Osmanlıcılık

Osmanlıcılık, bütün Osmanlı vatandaşlarını ırk, din ve dil ayrımı yapmadan eşit kabul eden siyasi akıma verilen isimdir.

Osmanlı Devleti'nde 1789 Fransız İnkılâbının etkisiyle milliyetçilik fikrinin yayılmaya başlaması, Osmanlı topraklarında refah içinde yaşayan kesim olan gayrimüslimlerin kendi devletlerini kurmaya başlamaları, Osmanlı Devleti'ni ciddi bir bunalıma itmiştir. Batının gücüne karşı koyamayacaklarını anlayan Osmanlı yöneticileri, ona karşı çıkmak yerine, onun sempatisini kazanarak, yardımını elde etmeyi tercih etmişlerdir. Bu anlayışın etkisiyle II. Mahmut döneminde Osmanlı Devleti'nde batı anlayışına uygun ıslahatlar yapılmıştır. Böylece Osmanlı Devleti'nde bu yenilikler sonucunda batıyı yakından tanıyan, yabancı dil bilen bir yeni genç nesil yetişmiştir. Osmanlıcılık fikri bu genç neslin ürünüdür. Genç Osmanlılar adı altında örgütlenen bu genç kadro, Osmanlı tabakasına eşit haklar tanınması, bu hakların yasalarla güvence altına alınması, Meşrutiyet yönetimine geçilmesi görüşündedir. Osmanlıcılık fikrini savunan Genç Osmanlılara göre; Osmanlı Devleti'nin kurtuluşu, ancak Osmanlı sınırları içerisinde yaşayan tüm insanlar arasında dil, din, ırk, mezhep farkı gözetmeksizin herkesin Osmanlı vatandaşı olduğunu kabul etmekle sağlanabilecektir.

II. Mahmut ve ardından Tanzimat ile sosyal alanda yaratılmaya çalışılan bu fikir, Genç Osmanlıların II. Abdülhamit' e meşrutiyeti kabul ettirmesiyle siyasi alanda da uygulama alanı bulmuştur. Ancak Osmanlıcılık fikri uygulanmaya koyulmuşsa da, ülkedeki milliyet isyanlarının durmaması, bu isyanların gelişimine paralel olarak Osmanlıcılık fikrinin de önemini kaybetmesine yol açmıştır.

1.2. İslamcılık

İslamcılık politikası II. Abdülhamit döneminin en belirgin politikasıdır. İslamcılar dünya Müslümanlarını tek çatı altında ve Hilafet merkezi etrafında toplamak istiyorlardı. Bu sebeple değişik İslam toplumları

Osmanlı Devleti'nde Fikir Akımları ve Osmanlı'nın Son Dönemi

Bayburt Üniversitesi Uzaktan Eğitim Merkezi 3

ile bu dönemde irtibat kurulmuş ve Müslümanların önderi olarak halife (padişah) tanıtılmaya çalışılmıştır.

İslamcılık politikası çerçevesinde Pozitivizmin etkisiyle gelişen din karşıtı görüşlere karşı savunma tarzında görüşler ileri sürülmüştür. Bu savunma mekanizması ünlü edip Ziya Paşa'nın deyimi ile kısaca şöyle ifade edilmiştir: "Din terakkiye (ilerlemeye) mani imiş / Evvel yok idi bu rivayet yeni çıktı". Muhammed Abduh, Cemaleddin Efgani gibi İslam bilginleri İslam düşüncesine yeni ve çağdaş açıklamalar getirerek dinin modern yüzünü ön plana çıkarmaya çalışmışlardır. Ünlü İslamcılardan Millî Şair Mehmet Akif (Ersoy) bu düşüncelerden oldukça etkilenmiştir. İlmî, çalışmayı, gelişmeyi öven ayet-i kerimeler ve hadis-i şerifler sıkça hatırlanmıştır.

İslamcılar, gerilemenin gerçek sebebinin din değil, dinin yanlış yorumlanması olduğunu savunmuştur. Hatta gerilemenin gerçek sebebinin dinden uzaklaşmak olduğunu söylemişler ve geçmişten örnekler vermişlerdir.

Sömürgelerinde çok sayıda Müslüman yaşayan İngiltere bu siyasetten fazlasıyla rahatsız olmuştur. Almanlar ise İslam dünyası üzerinde etkili olmak için Müslümanlara hoş görünecek söylemler geliştirmişlerdir.

Ancak tüm çabalara rağmen, I. Dünya Savaşı'nın başında Halife tarafından ilan edilen cihat çağrısı etkili olmamıştır. İngilizler bu çağrının Alman baskısı ile yapıldığını yayıp etkisini kırmışlardır. Bu savaş sırasında bazı Arap liderlerin Osmanlıya karşı İngilizlerin yanında yer alması, milliyetçilik ve buna bağlı bağımsızlık fikrinin İslamcılık fikrinin önüne geçtiğini göstermiştir.

1.3. Türkçülük Türkçülük

Diğer akımlara oranla daha geç ortaya çıkmasına karşılık Milli Mücadele'nin başarıya ulaştırılması ve Cumhuriyetin örgütlenmesinde rol oynayan en önemli akımdır. Türkçülük fikir hareketinin doğmasına yol açan etkenleri şu şekilde sıralamak mümkündür;

- Batılı devletlerin teşvikiyle milliyetçilik hareketinin Osmanlı topraklarında yaşayan Hıristiyan tebaa arasında yayılması ve bunun sonucunda isyanların çıkması.
- Türk olmayan Müslüman toplulukların yine batılı devletlerin propagandaları sonucunda Osmanlı Devleti'nden ayrılmaya başlamaları.
- Büyük Hıristiyan eyaletlerin müstakil veya muhtar bir statüye kavuşması sonucunda, bu eyaletlerde yaşayan Müslümanların Anadolu'ya göç etmek zorunda kalması ve bu insanların karşı karşıya kaldıkları felaketin uyandırdığı tepki.
- Avrupa'nın Türkler üzerindeki baskısı ve aleyhte propagandaları.
- Yabancı dil öğrenen ve Avrupa'ya giden Türk aydınlarının, Avrupalıların Türkler hakkındaki çalışmalarından haberdar olmaları ve bunun vicdanlarında uyandırdığı rahatsızlık.

Osmanlı Devleti, XIX. yüzyılda, Fransız İnkılâbının etkisiyle Balkanlara kadar yayılan milliyetçilik akımı, millet olma, bağımsızlık ve özgürlük gibi evrensel hakları yaşıyordu. Osmanlı'nın geniş topraklarında yaşayan topluluklar da bu ayaklanmalara katılıyordu. Bu tarihlerde, Osmanlı'nın Ümmet politikası tersine dönmüştü. Artık, hâkimiyeti altında bulunan

İslâm ülkelerinin Batıda yetişmiş, Fransa Devrimiyle tanışan genç aydınları, Osmanlı'ya karşı bağımsızlık savaşlarını başlatmak amacıyla ayaklanıyorlardı. 1865'te Yeni Osmanlılar ve 1875'ten sonra da Jön Türklerin öncelikle önlemeye çalıştıkları ulusçuluk akımları durdurulamaz bir noktaya gelmişti. Jön Türkler, 600 yıl süren Hanedan-ı Osmanî yerine millî devlet kurmak, özgür ve insanca haklara sahip olmak için örgütlü bir çalışma oluşturuyorlardı. Kısa zamanda Jön Türk hareketi İttihat ve Terakki adlı bir siyasal kuruluşa dönüştü. İttihat ve Terakki ile yönetim, Türkçülük akımını ön plâna alan ve Hanedan-ı Osmanî'ye eleştiride bulunan genç kadroların eline geçmiş bulunuyordu. Bu oluşum, monarşiye karşı meşrutiyet hareketinin sesini duyuruyor, Fransa Devriminden kaynaklanan ulusçuluk duygu ve düşüncesini de bir sembol olarak taşıyordu. İttihat ve Terakki Cemiyeti bir siyasal teşkilât olarak Türkçülük akımını temel felsefe kabul ediyordu. Başlarında Ziya Gökalp olmak üzere önemli bir çekirdek aydın kadro, bu akımın düşünce sistemini yaymaya çalışıyorlardı. Özellikle Kırım'ın Gaspıra köyünde doğan İsmail Gaspıralı'nın başlattığı ve Azerbaycan'dan kaynaklanan bu akımın yandaşları İttihat ve Terakki Cemiyeti içinde yer alıyorlardı. Özellikle Ahmet Ağaoğlu, Yusuf Akçura ve Mehmet Emin bunlardan ilk akla gelenleridir. Türkçülük akımının İttihat ve Terakki yönetiminde filizlenmesi, 1911 yılında Türk Ocağı'nın kuruluşunu hazırlamıştır. Türk Ocağı, günümüze kadar gelen Türk Yurdu dergisiyle birlikte Türkçülük akımının odak noktasını oluşturuyordu. Siyasal bir tez olarak Türkçülüğün tarihi, önce Ahundzade ve sonra Yusuf Akçura'nın 1904 yılında yayımlanan Üç Tarz-ı Siyaset eseriyle başlatılabilir. Özellikle, Kasım 1908'de Rusya'dan kaçarak İstanbul'a gelen bazı Türk milliyetçilerinin kurdukları Türk Derneği bu akımın beşiği olmuştur. Türk Derneği'nin kendi kendisini kapatmasından sonra Türk milliyetçileri bu kez Ağustos 1911'de kurulan Türk Yurdu Cemiyeti'nde toplanmaya başladılar. Fakat Türkçülüğün asıl örgütlenmesi bu derneğin de kendisini feshederek Asker Tıbbiyelerin öncülüğünde 3 Temmuz 1911'de kurulan Türk Ocağı derneğinde gerçekleşti. Özellikle Balkan Savaşı'ndan sonra Osmanlıcılık akımının başarısız olmasıyla ortaya çıkan ülkü boşluğunu dolduran Türkçülük akımının amacını genel hatları ile şu şekilde özetlemek mümkündür: Osmanlı bayrağı altında bilinçsiz bir şekilde yaşayan Türkleri ulusal bir duygu ile bilinçlendirmek, ulusal benliğini kazandırmak, Türk milletini İslam'ın içine güçlü bir unsur olarak yeniden sokmak. Aynı zamanda sarsılmış olan Osmanlı Saltanatının dayanaklarını yeniden kuvvetlendirmek. Modernleşmek. Türkçüler için Osmanlı ancak siyasal bir örgütlenmedir. Sosyal bir gerçeğin adı değildir. Öyleyse bu örgütlenmeyi sağlam bir sisteme oturtmak gerekmektedir. Balkan Savaşları, gayrimüslimlerin ayrılmasına neden olmuştur. Ortadoğu'da Araplar kendi örgütlenmelerini yapmakla uğraşmaktadırlar. O halde devlet ancak Türk milletini bilinçlendirip güçlendirmekle kurtarılabilir. Ancak bu idealler Osmanlı Devletinde hayat bulamayıp Millî Mücadele ile gerçekleşecektir

1.4. Batıcılık

Türk tarihi genel olarak değerlendirildiğinde Türklerin daima Batı yönünde hareket ettiği ve yüzünü sürekli batıya döndüğü görülmektedir.

XVI. yüzyılda ezici bir üstünlüğe sahip olan Osmanlılar bir sonraki yüzyıl içinde eski gücünden ve ihtişamından çok şey kaybetmiş olmasına rağmen bunun tam farkında değildi. Batıda meydana gelen gelişmeleri ise umursamıyordu. Zira Osmanlı Devlet yapısındaki bu

bozulmanın Kanuni zamanında yapılan kanun-u kadimden uzaklaşmakla ortaya çıktığına inanılmakta, bu kanunun yeniden tesisi durumunda ise işlerin yeniden düzeleceği varsayılmakta idi. Ancak Karlofça Antlaşması Osmanlı İmparatorluğu için bir dönüm noktası oldu. Bu antlaşma ile çok büyük toprak kayıplarına uğrayan Osmanlı Devleti artık Batı'nın ileri ve üstün olduğunu kabullenmek zorunda kaldı. Batılı anlamda yapılan ıslahatlar da düşmanın gücüne sahip olmak ve onlarla başa çıkabilmek esasına dayanıyordu. Bu dönemde Osmanlı'da Batı dünyasındaki gelişmeleri, (özellikle bilim ve teknoloji alanında) derinlemesine anlayacak ve uygulayacak ne bilim adamı ne de bilimsel kurumların vardı.

Tanzimat'tan sonra Osmanlı aydını ve yüksek zümresi arasında yayılan Batılı gibi yaşama hevesi kötü bir taklitçilikten öteye geçememişti. Altyapısı hazırlanmadan günübürlük girilen batılı anlamdaki ıslahat hareketleri ise sonuca ulaşmaktan hayli uzaktı.

Ciddi anlamda Batılılaşma düşüncesi bir grup aydın tarafından çıkartılan İçtihat Mecmuasının yayınlanmasından sonra ortaya çıkmıştır. Dr. Abdullah Cevdet'in başını çektiği Batıcılar kendi aralarında ikiye bölünmüşler, bir kısmı bilim, teknik ve uygarlık alanlarında Batılılaşmayı savunmuş; bir kısmı ise uygarlığın bir bütün olduğunu, dolayısıyla olumlu olumsuz bütün yönleriyle kabul edilmesi gerektiğini savunmuştur.

Gerçek anlamda Batılılaşma Atatürk'ün başlattığı inkılâp hareketleri ile sağlanmış ve çağdaş Batı uygarlığı bir bütün halinde ele alınarak sosyal, siyasi, kültürel hayatımızda hâkim olmuştur.

PANSLAVİZİM HAREKETLERİ

1875 yılında gelindiğinde, Osmanlı Devleti büyük bir bunalım içine girmiş bulunuyordu. Bu tarihte Hersek'te başlayan isyan, kısa zamanda gelişerek diğer Balkan topluluklarına da sıçramış, büyük bir sorun doğurmuştur. Büyük Avrupa devletleri: bu durum üzerine, Balkanlarla ilgileri ve Avrupa güçler dengesi çerçevesinde, soruna karışmaya başlamışlardır. Bu da sorunun devletler arası bir nitelik almasının ve bir sonra da Osmanlı-Rus Savaşı'nın çıkmasının önemli nedenlerinden biri olmuştur. Bu sorunun meydana çıkmasında önemli bir neden de panslavizm hareketiydi. Bütün Slav topluluklarını bir siyasi birlik altında toplamak amacını taşıyan Panslavizm, düşünce olarak 19. yüzyılın başlarında ortaya çıkmıştır. Fransız İhtilali'nin getirmiş olduğu milliyetçilik akımı, Slavlar üzerinede de büyük etkiler yapmıştı. Bu akım, önceleri felsefi ve edebi bir yapıda iken, sonradan siyasi durumuna geldi. Panslavizm hareketi bu şekilde başladıktan sonra, Ruslar bu akımı bilim ve edebiyat alanlarından çıkararak siyasi bir akım durumuna getirdiler. Rusya'nın amacı, Balkanlarda çıkan isyanların arkasında Rusya'nın egemenliği altında bütün Slavları bir araya getiren devlet kurulmalıydı. Prusya-Fransa Savaşı'nda Fransa'nın yenilmesi, Avrupa'nın Karedeniz'e ilişkin şartlarını tanımadığını ilan ederken: Panslavizm hareketlerini de hızlandırdı. Kurulan gizli cemiyetler, Panslavizm (Slav Birliği) düşüncelerini Balkan ulusları arasında yaymaya başladılar. Bu propagandaların sonucui ilk isyan, köylülerin vergi vermek istememeleri yüzünden Hersek'te çıktı. Bunu, Sırbistan ve Bulgaristan isyanları izledi. İsyenların giderek yayılması üzerine Avrupalı devletler, İtalya, Fransa işe karışarak Berlin'de bir konferans düzenlediler. Konferansta, Osmanlı Devleti aleyhine bazı kararlar alındı. İngiltere bu kararlara, Osmanlı Devleti, bu tanımayınca Karadağlılar ve Sırplar savaş açtılar. Osmanlı ordularının, Sırp ve Karadağ ordularını yenilgiye uğratması, Rusya'nın harekete geçmesine neden oldu. Rusya, Osmanlı Devleti'ne verdiği ultiatom ile, ateşkes antlaşması yapılmasını istedi. Böylece Sırbistan'ın ezilmesini önlemiş ve Balkanlarda etkinliği ele almıştır. Bir süre sonra ise Balkan bunalımını Sırbistan ve Karadağ sorunu olmaktan çıkartarak genel bir Doğu Sorunu durumuna getirmiş ve Avrupa devletlerinden, bu sorunu çözümlenmelerini istemeye başlamıştır.

SEVR ANTLAŞMASI

Büyük savaş sonrasında galip gelen İtilaf Devletleri, mağlup ettiği ülkeler olan Almanya, Avusturya, Macaristan ve Bulgaristan ile barış antlaşmaları imzalamaya karar vermiştir. Almanya ile Versay, Avusturya ile Sen Jermen, Macaristan ile Triyanon ve Bulgaristan ile Nöyyi Antlaşmasını imzalayan İtilaf Devletleri Osmanlı Devleti ile Sevr Antlaşması imzalamaya karar vermiştir. Osmanlı Devleti'yle imzalanacak olan Sevr antlaşması bazı sorunlar yüzünden ertelenmiştir. Bu sorunları ise şu şekilde sıralayabiliriz;

- İtilaf tarafının Osmanlı topraklarını paylaşma konusunda kendi aralarında anlaşmazlık yaşamaları
- Türk milletinin bu devletlere karşı gösterdiği aşırı tepki
- Yunanlılara İzmir'in verilmesi sonucunda İngiltere ile İtalya arasında yaşanan anlaşmazlıklar
- Rusya'nın savaştan çekilmesi ve tarafını değiştirerek itilaf devletlerine karşı cephe almış olması. Rusya'nın savaştan çekilmesiyle birlikte Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra yapılan gizli antlaşmalar meydana çıkmıştır. Bu da Sevr Antlaşması'nın imzalanmasını geciktiren sebeplerden biri olarak karşımıza çıkmaktadır

İtilaf Devletleri, Osmanlı Devleti'ne kabul ettirmek istedikleri Sevr Antlaşması'nı San Remo kentinde belirlemiştir. Bu görüşmelere Osmanlı Hükümeti'ni temsilen Tevfik Paşa katılmıştır. Tevfik Paşa, Sevr Antlaşmasının imzalanması durumunda Osmanlı Devleti'nin sömürge haline düşeceğini ve bağımsızlığını tamamen kaybedeceğini bildirmiştir. Bu antlaşmanın imzalanmaması için birçok itiraz edilmiş; ancak bu itirazlar dikkate alınmamıştır.

Antlaşmayı bir an önce Osmanlı Devletine imzalatırmak isteyen Büyük Britanya, Yunanlıları kışkırtarak Anadolu içlerine girmelerini sağlamışlardır. Yunanlılar Anadolu'da Bursa, Balıkesir, Uşak ve Trakya'yı işgal ederken İngilizler de boş durmamış, Mudanya ve Bandırma'ya asker çıkarma faaliyetinde bulunmuşlardır. Bunların üzerine bu konu Osmanlı Saltanat Şurası'nda görüşülmüştür. Bu görüşmelerde şartları kabul etmeyen tek kişi Korgeneral Rıza Paşa olmuştur. Diğerlerinin şartları kabul etmesi sonucunda, Maarif Nazırı Hadi Paşa'nın başkanlık yaptığı heyet, Sevr Antlaşması'nı imzalamak üzere Paris'e doğru yola çıkmıştır. 10 Ağustos 1920 tarihinde Hadi Paşa, Reşat Halis Bey ve Rıza Tefvik tarafından imzalanan Sevr Antlaşması, Türk devleti tarafından kabul edilmemiş ve yürürlüğe konulmamış ölü bir antlaşma olarak bilinmektedir. Bu antlaşma Türkiye tarafından imzalanmadığı gibi Yunanistan dışındaki diğer ülkeler tarafından da imzalanmamıştır. İtalya antlaşmadan memnun olmadığı için imzalamamış ve Osmanlı'dan yana olduğunu kamuoyuna bildirmiştir. İtalyanların ve Fransızların bu antlaşmayı imzalamamasının en önemli sebebi İzmir'in Yunanistan'a verilmesi olmuştur.

Sevr Antlaşması'nın Maddeleri

1. İstanbul Osmanlı Devleti'nin başkenti olarak kalmaya devam edecek. Osmanlı Devleti'nin hüküm sürdüğü yerler İstanbul ve çevresinden oluşan küçük bir toprak parçası olacak; eğer Osmanlı Devleti, İtilaf güçlerinin belirlediği şartlara uymazsa İstanbul'da ellerinden alınacak,

2. Batı Anadolu ve Doğu Trakya Yunanlılara verilecek,
3. Ege Adaları Yunanistan'a bırakılacak, Rodos ve On İki Ada İtalya'ya verilecek,
4. Doğu Anadolu'da bir Ermeni Devleti ve güneyinde Kürdistan Devleti kurulacak,
5. Irak, Musul ve Arabistan İngiltere'ye verilecek,
6. Boğazlar, bütün ülkelerin gemilerine savaş zamanında dahi açık bulundurulacak ayrıca boğazlar on ülkeden oluşan bir Avrupa Komisyonu tarafından yönetilecek ve bu komisyonda Türk üye bulunmayacaktı,
7. Kapitülasyonlar İngiliz, Japon, Fransız ve İtalyanlardan oluşan bir komisyonun düzenlemesiyle genişletilerek yeniden gündeme gelecek ve bütün azınlıklar bu ayrıcalıklardan yararlanabilecekti. Ayrıca azınlıklara geniş haklar verilecek ve askerlik yapmayacaklardı,
8. Azınlıklar sınırlarımız içinde okul ve dini kurumları açabileceklerdi. Osmanlı'nın bu konuda yaptığı uygulamalar ise denetlenebilecekti,
9. Osmanlı Devleti'nin mali durumu ve bütçesi İngiliz, Fransız ve İtalyanlardan oluşan komisyon ile Düyun-u Umumiye İdaresi tarafından yönetilecekti. Bu komisyonda Osmanlı üyeleri sadece danışman olarak yer alacaktı,
10. Osmanlı, mali bakımdan zor durumda olduğu için savaş tazminatı vermeyecek ve borçları silinecekti,
11. Osmanlı Devleti'nde zorunlu askerlik kaldırılacak ve askeri gücü 50.700'ü geçmeyecekti. Ayrıca orduda ağır silahlar ve uçaklar kesinlikle bulunmayacak ve Osmanlı donanması İtilaf Devletleri'nin kontrolü altında olacaktı,
12. Deniz Kuvvetleri'nde 13'ten fazla savaş gemisi bulunmayacak,
13. Kürtler, Doğu Anadolu'da bağımsız bir devlet kurmak isterlerse ve bu istek Cemiyet-i Akvam tarafından kabul edilirse, Osmanlılar bu durumu kabul edecekti,
14. Osmanlılar, Mısır üzerindeki bütün haklarından vazgeçecek, Filistin, Irak ve Suriye için alınan kararlara uyacaktır.
15. Hicaz bağımsız bir devlet olacaktır,
16. Osmanlı Devleti İzmir'deki egemenlik haklarını Yunanistan'a bırakacak ve kalelerden sadece birinde Türk bayrağı dalgalanacaktı,
17. Şam ve çevresi, Mardin, Antep ve Urfa Fransa'ya verilecek ve Sivas'ın kuzeyine kadar olan bölgede Fransız nüfusu yer alacaktı,
18. İzmir bölgesi dışındaki Batı Anadolu, İtalya'ya ait nüfus bölgesi olacaktır.

Sevr Antlaşması'nın Sonuçları

- Osmanlı, hukuki varlığını sadece kâğıt üzerinde sürdürmeye devam etmiştir ve İtilaf Devletleri'nin sömürgesi haline gelmiştir,
- Osmanlı Devleti'nin ekonomisi, yabancıların denetimi altına girmiştir,
- Sevr Antlaşması, Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) ve Osmanlı Padişahı tarafından imzalanmadığı için hukuken geçersiz sayılmıştır,
- TBMM, imza heyetini 19 Ağustos 1920'de vatan haini ettiğini ve bu sonucu kabul etmediğini duyurmuştur,
- Sevr Antlaşması'nın hükümlerinin Türk milletini umutsuzluğa sürüklemesi gerekirken tam aksine bu antlaşma sayesinde Türk milleti daha güçlü hale gelerek kararlılığını gösterdi.

Sevr Antlaşması'nın Önemi

- Osmanlı, bu antlaşmayla resmen parçalan ve toprakları paylaşmıştır,
- 1. Dünya Savaşı'ndan sonra yürürlüğe konulamayan tek antlaşmadır. Bu durumun üzerine İtilaf Devletleri Lozan Antlaşması'nı imzalamak zorunda kalmıştır,
- TBMM, Misak-ı Milli'den hiçbir şekilde ödün vermeyeceğini açıklamıştır,
- Osmanlı Devleti'nin imzaladığı son antlaşmadır,
- Misak-ı Milli kararlarına uygun olmadığı için İtilaf Devletlerine güvenilmeyeceği Türk milleti anlamıştır,
- Bu antlaşma sonrasında Mustafa Kemal haklı çıkmıştır,
- Türk milletinin, milli mücadele azmi bu mücadeleye inancı artmıştır.

İmzalayan Devletler

Sevr Antlaşması, bir yandan İngiltere, Fransa, İtalya, Japonya, Yunanistan, Polonya, Belçika, Portekiz, Romanya, Ermenistan, Hicaz, Çekoslovakya, Sırp – Hırvat – Sloven Krallığı ile diğer taraftan Osmanlı Hükümeti arasında imzalanmıştır. Amerika Birleşik Devletleri, Osmanlı ile savaşa girmediği için bu antlaşmayı imzalamamıştır. Antlaşmada imzası olmayan devletlerden biri de SSCB'dir. SSCB'nin imzalamamasının nedeni Milletler Cemiyeti'ne üye olmamasıdır.

NOT: Osmanlı, yok olsaydı bu maddeleri imzalamayı daha uygun görmüştür. Ancak bu antlaşmanın yok olmaktan bir farkı olmadığını söylersek yanlış olmayız. Sevr antlaşması yürürlüğe konulmaması bakımından Ayestefanos antlaşmasına benzemektedir.

Sevr'in kabul edilmesi için Meclis-i Mebusan'da görüşülmesi ve Vahdettin'e gönderilmesi gerekiyordu; ancak tam antlaşmanın imzalandığı tarihte Meclis-i Mebusan kapalı olduğu için görüşülemedi.

SEVR ANTLAŞMASI

Büyük savaş sonrasında galip gelen İtilaf Devletleri, mağlup ettiği ülkeler olan Almanya, Avusturya, Macaristan ve Bulgaristan ile barış antlaşmaları imzalamaya karar vermiştir. Almanya ile Versay, Avusturya ile Sen Jermen, Macaristan ile Triyanon ve Bulgaristan ile Nöyyi Antlaşmasını imzalayan İtilaf Devletleri Osmanlı Devleti ile Sevr Antlaşması imzalamaya karar vermiştir. Osmanlı Devleti'yle imzalanacak olan Sevr antlaşması bazı sorunlar yüzünden ertelenmiştir. Bu sorunları ise şu şekilde sıralayabiliriz;

- İtilaf tarafının Osmanlı topraklarını paylaşma konusunda kendi aralarında anlaşmazlık yaşamaları
- Türk milletinin bu devletlere karşı gösterdiği aşırı tepki
- Yunanlılara İzmir'in verilmesi sonucunda İngiltere ile İtalya arasında yaşanan anlaşmazlıklar
- Rusya'nın savaştan çekilmesi ve tarafını değiştirerek itilaf devletlerine karşı cephe almış olması. Rusya'nın savaştan çekilmesiyle birlikte Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra yapılan gizli antlaşmalar meydana çıkmıştır. Bu da Sevr Antlaşması'nın imzalanmasını geciktiren sebeplerden biri olarak karşımıza çıkmaktadır

İtilaf Devletleri, Osmanlı Devleti'ne kabul ettirmek istedikleri Sevr Antlaşması'nı San Remo kentinde belirlemiştir. Bu görüşmelere Osmanlı Hükümeti'ni temsilen Tevfik Paşa katılmıştır. Tevfik Paşa, Sevr Antlaşmasının imzalanması durumunda Osmanlı Devleti'nin sömürge haline düşeceğini ve bağımsızlığını tamamen kaybedeceğini bildirmiştir. Bu antlaşmanın imzalanmaması için birçok itiraz edilmiş; ancak bu itirazlar dikkate alınmamıştır.

Antlaşmayı bir an önce Osmanlı Devletine imzalatırmak isteyen Büyük Britanya, Yunanlıları kışkırtarak Anadolu içlerine girmelerini sağlamışlardır. Yunanlılar Anadolu'da Bursa, Balıkesir, Uşak ve Trakya'yı işgal ederken İngilizler de boş durmamış, Mudanya ve Bandırma'ya asker çıkarma faaliyetinde bulunmuşlardır. Bunların üzerine bu konu Osmanlı Saltanat Şurası'nda görüşülmüştür. Bu görüşmelerde şartları kabul etmeyen tek kişi Korgeneral Rıza Paşa olmuştur. Diğerlerinin şartları kabul etmesi sonucunda, Maarif Nazırı Hadi Paşa'nın başkanlık yaptığı heyet, Sevr Antlaşması'nı imzalamak üzere Paris'e doğru yola çıkmıştır. 10 Ağustos 1920 tarihinde Hadi Paşa, Reşat Halis Bey ve Rıza Tefik tarafından imzalanan Sevr Antlaşması, Türk devleti tarafından kabul edilmemiş ve yürürlüğe konulmamış ölü bir antlaşma olarak bilinmektedir. Bu antlaşma Türkiye tarafından imzalanmadığı gibi Yunanistan dışındaki diğer ülkeler tarafından da imzalanmamıştır. İtalya antlaşmadan memnun olmadığı için imzalamamış ve Osmanlı'dan yana olduğunu kamuoyuna bildirmiştir. İtalyanların ve Fransızların bu antlaşmayı imzalamamasının en önemli sebebi İzmir'in Yunanistan'a verilmesi olmuştur.

Sevr Antlaşması'nın Maddeleri

1. İstanbul Osmanlı Devleti'nin başkenti olarak kalmaya devam edecek. Osmanlı Devleti'nin hüküm sürdüğü yerler İstanbul ve çevresinden oluşan küçük bir toprak parçası olacak; eğer Osmanlı Devleti, İtilaf güçlerinin belirlediği şartlara uymazsa İstanbul'da ellerinden alınacak,

2. Batı Anadolu ve Doğu Trakya Yunanlılara verilecek,
3. Ege Adaları Yunanistan'a bırakılacak, Rodos ve On İki Ada İtalya'ya verilecek,
4. Doğu Anadolu'da bir Ermeni Devleti ve güneyinde Kürdistan Devleti kurulacak,
5. Irak, Musul ve Arabistan İngiltere'ye verilecek,
6. Boğazlar, bütün ülkelerin gemilerine savaş zamanında dahi açık bulundurulacak ayrıca boğazlar on ülkeden oluşan bir Avrupa Komisyonu tarafından yönetilecek ve bu komisyonda Türk üye bulunmayacaktı,
7. Kapitülasyonlar İngiliz, Japon, Fransız ve İtalyanlardan oluşan bir komisyonun düzenlemesiyle genişletilerek yeniden gündeme gelecek ve bütün azınlıklar bu ayrıcalıklardan yararlanabilecekti. Ayrıca azınlıklara geniş haklar verilecek ve askerlik yapmayacaklardı,
8. Azınlıklar sınırlarımız içinde okul ve dini kurumları açabileceklerdi. Osmanlı'nın bu konuda yaptığı uygulamalar ise denetlenebilecekti,
9. Osmanlı Devleti'nin mali durumu ve bütçesi İngiliz, Fransız ve İtalyanlardan oluşan komisyon ile Düyun-u Umumiye İdaresi tarafından yönetilecekti. Bu komisyonda Osmanlı üyeleri sadece danışman olarak yer alacaktı,
10. Osmanlı, mali bakımdan zor durumda olduğu için savaş tazminatı vermeyecek ve borçları silinecekti,
11. Osmanlı Devleti'nde zorunlu askerlik kaldırılacak ve askeri gücü 50.700'ü geçmeyecekti. Ayrıca orduda ağır silahlar ve uçaklar kesinlikle bulunmayacak ve Osmanlı donanması İtilaf Devletleri'nin kontrolü altında olacaktı,
12. Deniz Kuvvetleri'nde 13'ten fazla savaş gemisi bulunmayacak,
13. Kürtler, Doğu Anadolu'da bağımsız bir devlet kurmak isterlerse ve bu istek Cemiyet-i Akvam tarafından kabul edilirse, Osmanlılar bu durumu kabul edecekti,
14. Osmanlılar, Mısır üzerindeki bütün haklarından vazgeçecek, Filistin, Irak ve Suriye için alınan kararlara uyacaktı.
15. Hicaz bağımsız bir devlet olacaktı,
16. Osmanlı Devleti İzmir'deki egemenlik haklarını Yunanistan'a bırakacak ve kalelerden sadece birinde Türk bayrağı dalgalanacaktı,
17. Şam ve çevresi, Mardin, Antep ve Urfa Fransa'ya verilecek ve Sivas'ın kuzeyine kadar olan bölgede Fransız nüfusu yer alacaktı,
18. İzmir bölgesi dışındaki Batı Anadolu, İtalya'ya ait nüfus bölgesi olacaktı.

Sevr Antlaşması'nın Sonuçları

- Osmanlı, hukuki varlığını sadece kâğıt üzerinde sürdürmeye devam etmiştir ve İtilaf Devletleri'nin sömürgesi haline gelmiştir,
- Osmanlı Devleti'nin ekonomisi, yabancıların denetimi altına girmiştir,
- Sevr Antlaşması, Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) ve Osmanlı Padişahı tarafından imzalanmadığı için hukuken geçersiz sayılmıştır,
- TBMM, imza heyetini 19 Ağustos 1920'de vatan haini ettiğini ve bu sonucu kabul etmediğini duyurmuştur,
- Sevr Antlaşması'nın hükümlerinin Türk milletini umutsuzluğa sürüklemesi gerekirken tam aksine bu antlaşma sayesinde Türk milleti daha güçlü hale gelerek kararlılığını gösterdi.

Sevr Antlaşması'nın Önemi

- Osmanlı, bu antlaşmayla resmen parçalan ve toprakları paylaşmıştır,
- 1. Dünya Savaşı'ndan sonra yürürlüğe konulamayan tek antlaşmadır. Bu durumun üzerine İtilaf Devletleri Lozan Antlaşması'nı imzalamak zorunda kalmıştır,
- TBMM, Misak-ı Millî'den hiçbir şekilde ödün vermeyeceğini açıklamıştır,
- Osmanlı Devleti'nin imzaladığı son antlaşmadır,
- Misak-ı Milli kararlarına uygun olmadığı için İtilaf Devletlerine güvenilmeyeceği Türk milleti anlamıştır,
- Bu antlaşma sonrasında Mustafa Kemal haklı çıkmıştır,
- Türk milletinin, milli mücadele azmi bu mücadeleye inancı artmıştır.

İmzalayan Devletler

Sevr Antlaşması, bir yandan İngiltere, Fransa, İtalya, Japonya, Yunanistan, Polonya, Belçika, Portekiz, Romanya, Ermenistan, Hicaz, Çekoslovakya, Sırp – Hırvat – Sloven Krallığı ile diğer taraftan Osmanlı Hükümeti arasında imzalanmıştır. Amerika Birleşik Devletleri, Osmanlı ile savaşa girmediği için bu antlaşmayı imzalamamıştır. Antlaşmada imzası olmayan devletlerden biri de SSCB'dir. SSCB'nin imzalamamasının nedeni Milletler Cemiyeti'ne üye olmamasıdır.

NOT: Osmanlı, yok olmaksızın bu maddeleri imzalamayı daha uygun görmüştür. Ancak bu antlaşmanın yok olmaktan bir farkı olmadığını söylersek yanılmış olmayız. Sevr antlaşması yürürlüğe konulmaması bakımından Ayestefanos antlaşmasına benzemektedir.

Sevr'in kabul edilmesi için Meclis-i Mebusan'da görüşülmesi ve Vahdetin'e gönderilmesi gerekiyordu; ancak tam antlaşmanın imzalandığı tarihte Meclis-i Mebusan kapalı olduğu için görüşülemedi.

SON OSMANLI MECLİS-İ MEBUSAN'IN AÇILMASI (12 OCAK 1920)

1. Mustafa Kemal, Meclisin İstanbul'un dışında bir şehirde toplanmasını istiyordu.
2. Bunun nedeni milli iradenin hür biçimde kararlara yansımaya-yacağı düşüncesidir.
3. Ancak, İstanbul Hükümeti'nin padişahsız meclis olmaz, düşüncesi ile hareket etmesi sonucunda Son Osmanlı Meclis-i Mebusan'ı İstanbul'da toplandı.
4. Milli mücadeleler, her konuda Mustafa Kemal'in istekleri doğrultusunda faaliyet gösteremediler. Ancak vatanın bütünlüğü konusundaki isteklerinin bir kısmı gerçekleşti ve Misak-ı Milli kararları aldı.

Misak-I Milli Kararları (28 Ocak 1920)

1. Mondros Ateşkesi imzalandığı sırada işgal edilmemiş bölgeler kesin Türk yurtdur, parçalanamaz.
2. Kars, Ardahan ve Batum'da (Elviya-i Selase) gerekirse referanduma gidilecektir.
3. Araplar kendi geleceklerini kendileri belirleyecektir. (Arapların çoğunlukla yaşadığı yerlerde referandum yapılacaktır.)
4. Batı Trakya'nın geleceği referandum ile belirlenecektir.
5. İstanbul, Marmara ve Halifenin güvenliği sağlandığı takdirde, Boğazlar trafiğe açılacaktır.
6. Azınlıklara, diğer ülkelerdeki Türk azınlığa tanınan haklar tanınacaktır.
7. Siyasi, mali ve adli gelişmemizi engelleyen sınırlamalar kabul edilemez. (Kapitülasyonlar)

Önemi:

1. Milli mücadelede hedefler kesin olarak belirlendi.
2. Vatan sınırları (Misak-ı Milli Sınırları) kesin olarak belirlendi.
3. Son Osmanlı Meclis-i Mebusan'ın aldığı en önemli karardır.

Bu kararlar meclis onayından geçtiği için resmîyet kazanmış kararlardır.

Meclis-i Mebusan; kongre kararlarından etkilenmiştir.

TANZİMAT FERMANI

Tanzimat fermanı nedir?: II. Mahmut'un 1839'da vefatı üzerine yerine oğlu Abdülmecit geçti. Bu sırada Osmanlı Devleti'nin durumu hiç iç açıcı değildi. Osmanlı ordusu Nizip'te Mehmet Ali Paşa'ya yenilmiş, donanma Mısır'a götürülmüştü. Mısır sorunu bir Avrupa sorunu haline gelmişti. Bu durumda devlet ya Mehmet Ali Paşa'nın eline geçecek, ya da Rusya Hünkâr İskelesi Antlaşması'na göre Osmanlı Devleti'ni himaye altına alacaktı. Abdülmecit, Mustafa Reşit Paşa'yı II. Mahmut zamanında kararlaştırılan Tanzimat Fermanı'nı hazırlamakla görevlendirdi. Tanzimat Fermanı 3 Kasım 1839 tarihinde Gülhane bahçesinde okundu. Bu yüzden "Tanzimat-ı Hayriye Fermanı'na, "Gülhane Hatt-ı Hümayunu" da denilmiştir.

Tanzimat Fermanının İlan Sebepleri

Mısır ve Boğazlar konusunda Avrupalı Devletlerin desteğini kazanmak.

Avrupalı Devletlerin iç işlerine karışmasına engel olmak.

Devleti ve toplumu demokratik bir yapıya kavuşturma isteği Bu nedenlerden dolayı 3 Kasım 1839 da Tanzimat Fermanı (Gülhane Hattı Hümayunu) ilan edildi.

NOT: Tanzimat Fermanının ilanıyla Osmanlı tarihinde yeni bir dönem açılmış (Tanzimat Devri) ve bu devir 1876'ya kadar devam etmiştir.

Tanzimat Fermanının Özellikleri

Tanzimat Fermanı ANAYASACILIĞA ve DEMOKRASIYE(hukuk devletine, yani hukukun üstünlüğü esasına dayanan devlet anlayışına)geçişin (BATILILAŞMANIN) ilk aşamasıdır. En önemli özelliği padişahın yetkilerini sınırlandırması ve kanunların her gücün üstünde olduğunun ifade edilmesidir.

Bu fermanın hazırlanmasında halkın bir rolü ve baskısı yoktur. Padişah Abdülmecit, Mustafa Reşid Paşanın telkiniyle Mısır meselesinde Avrupa devletlerinin desteğini kazanmak için bu fermanı ilan etmiştir.

Tanzimat Fermanı'nın Maddeleri

1. Herkes kanun önünde eşit olacak, her gücün üstünde kanun gücünün olduğu kabul edilecek
2. Hiç kimse yargılanmadan haksız yere idam edilmeyecektir.

3. Askere alma ve terhis işlemleri belli kurallara bağlanacaktır.
4. Müslüman, Hıristiyan ve Musevi bütün halkın, can, mal ve namus güvenliği sağlanacaktır.
5. Vergiler herkesin gelirine göre toplanacaktır.
6. Herkes mal ve mülk sahibi olabilecek, isterse satabilecek veya miras bırakabilecek.

Tanzimat Fermanı'nın İçeriği

Yaklaşık üç sayfalık bir metin olan fermanda, devletin bir gerileme döneminde olduğu vurgulanmış, ama yapılacak yeniliklerle ve çıkarılacak yeni yasalarla bu durumdan kurtulunacağı müjdelenmiştir. Daha sonra din ve mezhep ayrımı gözetmeksizin tüm Osmanlı ahalisinin can ve mal güvenliğinin güvence altına alınması gereği, Kur'an ve şeriate dayanarak ilan edilmiştir. Haksız ve dengesiz vergilerin zararından söz edilerek herkesten “emlak ve kudretine göre” vergi alınacağı, asker almanın nüfusla orantılı ve azami dört veya beş sene müddetle sınırlı olacağı, kimsenin yargısız idam edilmeyeceği ve malına el konulmayacağı, özel mülkiyete sınır getirilmeyeceği, Meclis-i Ahkâm-ı Adliye'nin güçlendirileceği, vekillerin serbestçe söz söylemesine sınır getirilmeyeceği, yeni ceza kanunnamesi düzenleneceği, memurun maaşlarının adalete uygun olarak düzenleneceği, rüşvetin güçlü yasalarla önleneceği bildirilmiştir.

Fikir ve yapı bakımından ferman, Fransız Devrimi'nin

İnsan ve Vatandaş Hakları bildirgesinden esinlenmiştir. Osmanlı hukuku tarihinde ilk kez “vatandaşlık” kavramı ve vatandaşlıktan doğan haklar tanımlanmış, bu hakların korunması için yapılması gereken bazı işler sayılmıştır. Buna karşılık ferman, getirdiği yenilikleri Kuran'a ve Şer-i şerife ve Osmanlı Devleti'nin eski töre ve kanunlarına dayandırmaya özen göstermiştir.

Bu ferman sayesinde padişahların yetkileri meclislere ya da kişilere devredilmiştir. Buradaki amaç, iktidarı saraydan alıp bürokrasiye vermek ve devlet yönetiminde merkezileşmeyi sağlamaktır. Fermanda verilen bütün sözlerin tamamen yerine getirilememesine rağmen bu çabalar, çağdaşlaşmaya ve cumhuriyet fikrine önyak olmuştur.

Tanzimat Fermanı'nın Sonuçları

- Padişah kendi isteğiyle yetkilerini kısıtlamıştır. Kanun üstünlüğü kabul edilmiştir.
- Tanzimat Fermanı, Osmanlı Devleti'nde anayasacılığın başlangıcı kabul edilmiştir.

- Kişisel özgürlükler genişletilmiştir.
- Bu ferman bir halk hareketi değil, padişahın tek taraflı bazı esasları devlet garantisine alması şeklinde ortaya çıktığından halk tarafından pek anlaşılammıştır. Fermanın halka anlatılması için Anadolu ve Rumeli'ye bazı memurlar gönderilmiş ve bu şekilde Osmanlı Devleti'nde bir aydın sınıfı doğmuştur.
- Aydınların etkisiyle Osmanlı ülkesindeki Batılılaşma çabaları yoğunlaşmıştır.
- İnsan hakları konusunda yenilikler yapılmıştır.
- Sorunlarını tek başına çözemeyeceğini anlayan Osmanlı Devleti, bu fermanla Avrupa ile dost geçinme amacını gütmüştür. Ferman, Mısır sorunu için İngiltere'nin desteğini alma konusunda amacına ulaşmış ve İngiltere'nin desteğini alan Osmanlı Devleti Mısır Sorununu ve Boğazlar meselesini kendi isteği doğrultusunda çözmüştür.
- Bu fermandan sonra da Avrupalılar gayrimüslimlerin haklarını takip ediyor görünerek Osmanlı içişlerine karışmaya devam ettiler. Bu fermanın ilanından sonra Avrupa tipi yeni mahkemeler ve okulların açılması, eğitim ve hukuk alanında ikilik doğmasına neden olmuştur.
- Tanzimat Fermanı'yla verilen haklar bir halk hareketi sonucunda değil de padişah tarafından verildiği için Osmanlı ülkesinde batıdakine benzer önemli bazı sosyal gelişmeler yaşanmamıştır.
- Tanzimat döneminde hukuk, yönetim, askerlik, eğitim ve kültür alanlarında yenilikler yapılmıştır.